

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

2009/934-SVDA

19.01.2009

Innspill til ny Forskningsmelding fra Universitetet i Bergen

Universitetet i Bergen vil med dette komme med innspill til Kunnskapsdepartementet i forbindelse med arbeidet med ny forskningsmelding. Utgangspunktet for innspillet er noen av hovedutfordringene universitetene står overfor i årene framover og tar opp følgende hovedtema: balansen mellom grunnforskning og anvendt forskning, finansieringsmål, rekruttering, forskningsinfrastruktur, forholdet til instituttsektoren og satsingsområder.

Bedre balanse mellom grunnforskning og anvendt forskning

Universitetet i Bergen er et klassisk breddeuniversitet som dekker et stort antall fagområder, men som har to hovedsatsingsområder – marin forskning og utviklingsforskning. Å ha god balanse mellom bredde og spissede strategiske satsinger er viktig. Det er en utfordring at så mye av midlene som kanaliseres gjennom Norges forskningsråd og EUs rammeprogrammer for en stor del er programmatisk satsinger og i liten grad er øremerket grunnforskning. Etter vår oppfatning er det svært viktig å styrke finansieringen av grunnforskningen. Dette temaet er tatt opp i tidligere forskningsmeldinger, og det vurderes som svært viktig å vektlegge økt ressursinnsats til grunnforskningen. Universitetenes basisbevilgning fra KD må strykes for at universitetene kan drive grunnforskning på et nivå som er bærekraftig over tid. I tillegg er det nødvendig at forskningsfinansieringen fra Forskningsrådet har en innretning som støtter opp om grunnforskningen i vesentlig større grad enn i dag. Manglende finansieringen av grunnforskning er særlig problematisk for de forskningsintensive universitetene hvor grunnforskning er og skal være en kjerneaktivitet.

Basisbevilgningen, som skal brukes til å ivareta grunnforskningen, går med dagens finansieringsordninger i mange NFR- og EU-prosjekter til egenandeler og andre typer medfinansiering. Det er et paradoks at institusjoner med stor suksess i konkurransen om slike prosjekter, møter større krav om egenandeler, som igjen tapper basisbevilgningen og dermed også grunnforskningen. Det er problematisk at universitetene som har grunnforskning som en kjerneoppgave tappes for ressurser til dette, til fordel for midler til mer anvendt og nytteorientert forskning. På sikt vil en reduksjon av innsatsen til grunnforskning gå ut over den mer anvendte og nytteorienterte forskningen fordi det er grunnforskningen som er hoveddrivkraften og -kilden til nyvinninger, nye problemstillinger og nyorientering som senere blir tatt i bruk i den mer anvendte delen av forskningen. Det trengs derfor en bedre balanse mellom grunnforskning og anvendt forskning enn det vi har i dag. Uten bedre balanse, vil avkastningen av den anvendte forskningen avta fordi fornyelsen kan svekkes. Det er også viktig å få en bedre balanse mellom det kortsiktige og det langsiktige, til fordel for

langsiktigheten i universitetsforskningen. Vi må ta høyde for at vi ikke vet i dag, hva som blir viktig i fremtiden.

Presset på basisfinansieringen gjennom krav om egenandeler, reduserer også institusjonens handlingsrom til å foreta egne strategiske valg. Ofte vil det være sammenfall mellom institusjonenes prioriteringer og prioriteringene i EUs programmer og Forskningsrådet, men disse prioriteringene må ikke redusere handlingsrommet så mye at det blir vanskelig å velge egne satsinger på områder der institusjonene har faglig grunnlag for det.

Finansieringsmålene

Det er viktig at Regjeringen klargjør hvordan ambisjonene for norsk forskning skal nås, og hvilke vilkår forskningen da trenger. Det er mange gode grunner og argumenter for å forske mer, men den viktigste er rett og slett at å satse på forskning er en investering i framtidig verdiskapning – en verdiskapning som Norge som nasjon er avhengig av for å opprettholde vår velferd og et kunnskapsnivå som tilfredsstillende kravene i et moderne samfunn.

Rekruttering

Til tross for økning i satsene for finansiering av rekrutteringsstillinger, er de fremdeles underfinansierte, og mottaker må bidra med delfinansiering. Behovet for fullfinansiering er fremdeles påtrengende og bør økes til minst 1 mill. kr. per år.

UiB står som andre de andre universitetene foran et betydelig generasjonsskifte, og for å fylle ledige stillinger trenges både flere og bedre kandidater med doktorgrad. Forskerutdanningen er et ansvar for fagmiljøene og er integrert del av aktiviteten ved fagmiljøene ved universitetene. Det kreves at institusjonene har en kvalitetsmessig god forskerutdanning med høy gjennomstrømming av kandidater. Slike tiltak er allerede ferd med å bli satt i verk ved vårt universitet, men for å få ytterligere forbedringer er det også nødvendig med tiltak på nasjonalt nivå, slik som for eksempel videreføring og utvidelse av tiltaket med utlysning av økonomiske ressurser til forskerskoler.

Generasjonsskiftet er ikke bare en nasjonal utfordring, det er også en internasjonal utfordring. Konkurransen om dyktige kandidater må forventes å tilta ettersom arbeidsmarkedet internasjonaliseres ytterligere. I tillegg til å ha relativt konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår, er det viktig å ha god, stabil og forutsigbar forskningsfinansiering, en forskningsmessig infrastruktur som er på topp, tydelige karriereveier, og ikke minst forskningsmiljøer av høy internasjonal klasse. Etterspørselen etter personer med doktorgrad øker også fra arbeidsgivere utenfor universitets- og høyskolesektoren, og det er bra, men det forsterker også konkurransen og øker betydningen av de ovenfor nevnte momentene i forhold til å være en attraktiv arbeidsgiver. De kvalitativt beste universitetene og forskningsmiljøene vil gjennomgående være de mest attraktive arbeidsgiverne. Skal de norske universitetene bedre forskningskvaliteten og tiltrekke seg de beste talentene, må finansiering, faglig ledelse og strategisk arbeid styrkes slik at en oppnår forskningsresultater i internasjonal front. Institusjonene må være resultatbevisste og opptatte av et høyt publikasjonsvolum av høy kvalitet både i spiss og bredde. Kravene til forskningsledelse på alle nivå skjerpes, og det er behov for økt ledelseskompetanse for å nå de målene som stilles til institusjonene.

For å bygge kapasitet og å stimulere ungdom til å velge en forskerkarriere, er det nødvendig med betydelig bedring av forholdet mellom post. doc. og stipendatstillinger ved at det opprettes flere postdoktorstillinger for yngre forskere. For å sikre høy kvalitet på, og

rekruttering av dyktige forskere er det nødvendig med større forutsigbarhet når det gjelder unge forskeres karriereveier. Det er videre viktig å etablere mekanismer for tilrettelegging for at flere sterke miljøer kan etableres gjennom å lære opp yngre og nyutdannede forskere i forskningsledelse, og at flere yngre blir inspirert til å velge forskeryrket. For at det skal muliggjøres er det nødvendig med karrierestimulerende tiltak.

Universitetet i Bergen skal videreutvikles som et internasjonalt synlig forskningsuniversitet. UiB skal på grunnlag av kvalitet i forskningen være en attraktiv samarbeidspartner for internasjonale forskere og forskningsinstitusjoner. Regjeringens forskningsmelding bør legge ytterligere til rette for internasjonal mobilitet for stipendiater og unge forskere. Vitenskapelig personale og studenter oppmuntres til opphold ved anerkjente utenlandske læresteder som en integrert del av deres forskning og studier ved UiB. Det vil likeledes være viktig for norske universitetet og høyskoler å få bedre muligheter, ikke minst finansielt, til å kunne gi forskere ved utenlandske institusjoner attraktive betingelser ved opphold i Norge.

Kvinner er fremdeles underrepresentert i faste vitenskapelige stillinger på alle nivåer, og mest i gruppen av professorer. I tillegg er det skjev kjønnsfordeling innenfor visse fag og sektorer. I "Handlingsplan for bedre kjønnsbalanse" har UiB utarbeidet klare tiltak og mål for likestillingsarbeidet. Etter vår oppfatning bør Forskningsmeldingen legge opp til en forsering av likestillingsarbeidet og sette opp konkrete tiltak og resultatmål for sektoren, for eksempel når det gjelder rekrutteringen av kvinner til mannsdominerte fagområder og til toppstillinger.

Vi vil også peke på betydningen av å stimulere til at etniske minoriteter i større grad enn tilfelle er i dag tar høyere utdanning og velger forskning som karrierevei. Det vil således være på sin plass å formulere tiltak og målsettinger slik at disse gruppene over tid får en tydeligere plass i den norske høyskole- og universitetssektoren.

Infrastruktur

Norges forskningsråd har i strategidokumentet Verktøy for forskning lagt frem en plan for økt satsing på forskningsinfrastruktur for perioden 2008-2017. Planen gir en meget god oversikt over behovet for investeringer i ny og eksisterende forskningsinfrastruktur. Strategien legger opp til en god prosess for investering i, og drift av forskningsinfrastruktur.

UiB vil spesielt peke på behovet for nasjonalt- og internasjonalt samarbeid om storskalautstyr. Forskningsrådet har i FUGE-programmet etablert et nasjonalt samarbeid om teknologiplattformer. Erfaringene fra dette programmet er gode. Etablering av nasjonale teknologiplattformer har ført til økt samarbeid mellom forskningsgrupper i biologi og biomedisin sammen med en bedre utnyttelse av investeringer i infrastruktur. Det bør ligge til rette for å utvikle plattformkonseptet og etablere nasjonale teknologiplattformer for flere fagområder der investeringene er av slik størrelse at dette vil være hensiktsmessig for en rimelig kapasitetsutnyttelse..

UiB legger til grunn at Forskningsrådet vil ta en aktiv rolle i arbeidet med etablere en nasjonal arbeidsdeling for drift og utvikling av forskningsinfrastruktur basert på forpliktende avtaler med forskningsinstitusjonene.

Norske forskningsinstitusjoner er også aktuelle samarbeidspartnere i flere prosjekter som inngår i ESFRI Roadmap. Dette samarbeidet vil være viktig for norsk forskning på en rekke områder som: biomedisin/molekylærbiologi, klima-, hav-, marin- og miljøforskning.

I tillegg er det behov for forskning som kan gi et bedre beslutningsunderlag for planer om karbonfangst og lagring.

Innenfor E-Infrastruktur vil UiB spesielt peke på behovet for å støtte etablering og drift av en europeisk database for biologisk forskning (Elixir-European Bioinformatics Infrastructure). Det er en eksponentiell økning i data fra funksjonell genomforskning og bruk av DNA-analyser som krever økt databehandlingskapasitet, bedre kvalitetsikringsrutiner og nytt analyseverktøy.

Norge har gjennom BioHealth Norway etablert en biobank for humanmedisinsk materiale som er enestående i internasjonal sammenheng. Det må utredes hvordan en på best mulig måte kan utnytte denne ressursen i samarbeid med utenlandske forskningsmiljøer.

Samarbeid med andre

Universitetet i Bergen imøteser en drøfting av samarbeidsformer og incentiver for samarbeid mellom universitetene og instituttsektoren, som er viktig for å fremme forskning og nyskaping. Videre er det viktig å utvikle mekanismer som legger til rette for samarbeid mellom ulike institusjoner om forskning.

Satsingsområder

Universitetet i Bergen vektlegger forskning knyttet til globale og internasjonalt viktige tema, Forskningsmeldingen bør reflektere Norges ansvar og forpliktelse som et av verdens rikeste land for å bidra til en kunnskapsutvikling med særlig vekt på global helse, klima, miljø og bekjempelse av fattigdom.

De største globale utfordringene vil etter vår oppfatning komme på disse områdene. Slik vi ser det bør derfor de tematiske prioriteringene i St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning videreføres. Vi støtter Forskningsrådets nye satsingsområde om Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger. Dette bør også omfatte rettsvitenskapelig forskning, slik det blant annet fremkommer i den ovenfor nevnte stortingsmeldingen, der det angis et særskilt behov for å styrke den rettsvitenskapelige forskningen i Norge.

Universitetet i Bergen slutter seg til regjeringens Nordområdesatsing, der forskning og forskningssamarbeid har en særlig fremtredende plass. Forskningsmeldingen bør gi føringer som sikrer at denne satsingen blir en langsiktig faglig prioritering innen de relevante fagområdene ved norske forskningsinstitusjoner. Det bør legges særlig vekt på å engasjere og bygge opp bærekraftige miljøer utenfor det sentrale Østlandsområdet. I tillegg bør det legges spesielt til rette for å sikre et langsiktig internasjonalt forskningssamarbeid mellom institusjoner i nordområdene.

Vennlig hilsen

Sigmund Grønmo
rektor

Kari Tove Elvbakken
universitetsdirektør